
TEMA 4:

Plena i baixa edat mitjana.

—— (plena s. XI - XIII, baixa s.XIV - XV) ——

1. El territori europeu

1.1 Cronologia

- La **plena edat mitjana** va ser una època de prosperitat que va del segle XI al XIII.
- Mentre que la **baixa edat mitjana** és el període de crisi que va entre els segles XIV i XV.

1.2 Territori

- França
- Sacre imperi romanogermànic (Alemanya)
- Normands (països del nord d'Europa)
- Pobles eslaus (països de l'est d'Europa)
- Imperi musulmà (sud del mediterrani)

1.3 Poder

- Rei (monarquies autoritàries)
- Cúria Règia: Assemblea per assessorar/aconsellar al rei
 - ordinària: formada per les persones més pròximes al rei (familiars i funcionaris de palau)
 - extraordinària: formada per la noblesa i l'alt clergat
- **Parlament/Cort** (nou òrgan polític format pels 3 estaments que s'encarrega de cobrar impostos a les ciutats)

2. Els progressos agraris

2.1 Les innovacions tècniques en l'agricultura

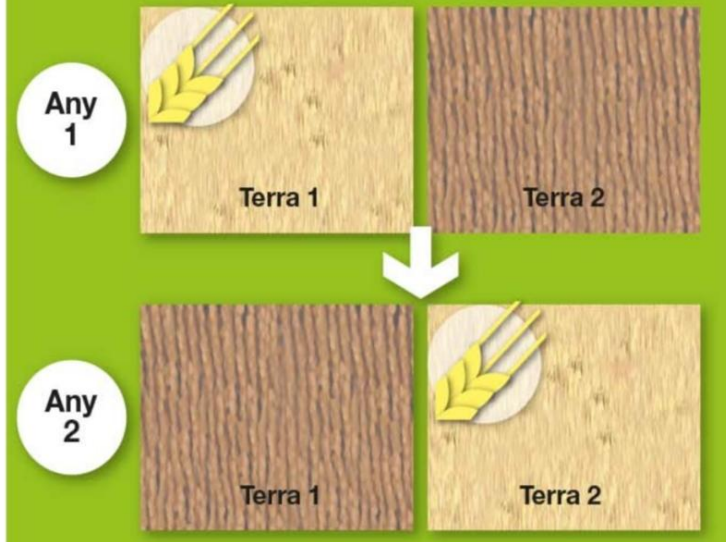
Durant el segle XI i XIII les activitats agràries europees van experimentar un fort creixement a causa de la difusió progressiva d'innovacions tècniques com

- El pas de l'arada romana a l'**arada normanda**: aquesta era més pesant, utilitzava rodes i era tirada per cavalls.
- El pas de la rotació biennal a la **rotació triennal** del camps de cultiu: una tercera part del camps es deixava en guaret per fer-los més fèrtils mentre que les altres dues es cultivaven amb cereals, civada o llegums.

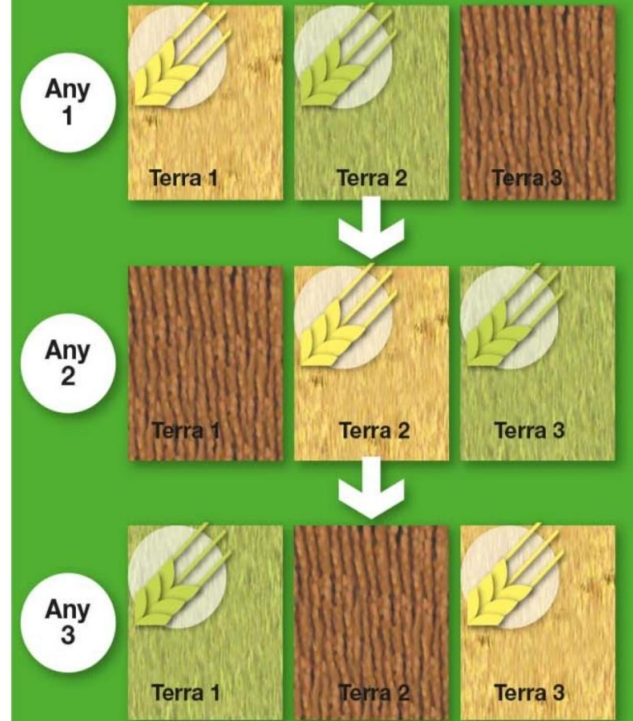
La rotació de conreus

 Blat Civada Guaret

Rotació biennal

Rotació triennal

Altres progressos agraris van ser:

- la collera
- l'adopció de la ferradura metàl·lica
- les eines fetes amb metall (dalla)
- el molí d'aigua.

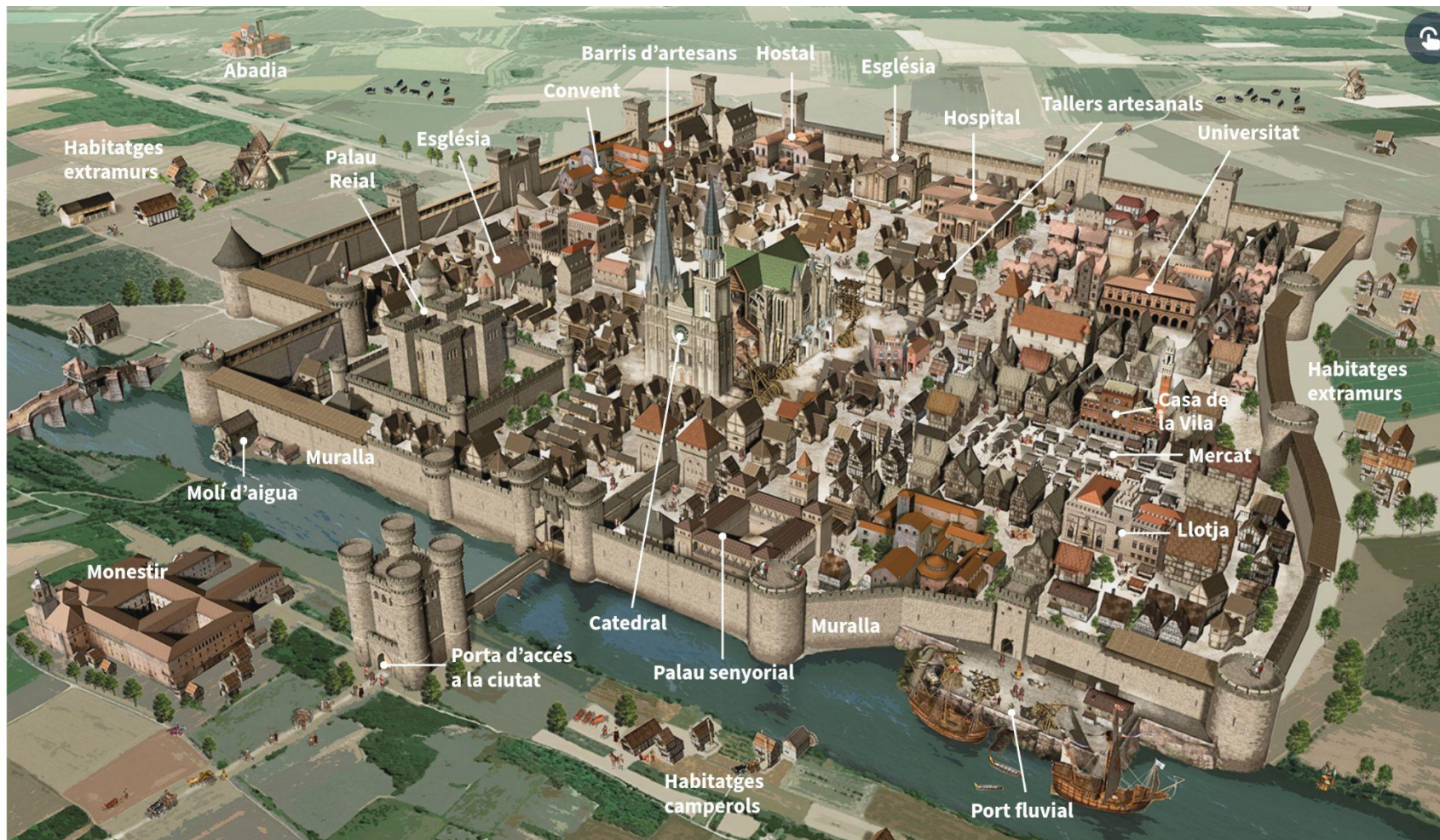
2. 2 Les conseqüències dels progressos agraris:

- **L'augment de la producció agrícola i la millora de l'alimentació van fer que la població augmentés**
- La necessitat d'**augment de la superfície conreada** per satisfer la demanda d'aliments va fer que es talessin els boscos, es dessequessin les maresmes i zones pantanoses i que es colonitzessin nous espais.
- Les **ciutats** es van tornar a poblar i es van convertir en centres d'intercanvi comercial i d'activitats artesanals.
- El **comerç** local i a llarga distància es va reactivar (excedents)

3. Les ciutats medievals

3.1 El renaixement urbà

Les antigues ciutats romanes es van tornar a poblar per tal de desenvolupar **el comerç i l'artesia**. Però també es van crear noves ciutats a prop dels mercats, els **burgs**, on hi havien els barris d'artesans i comerciants envoltats per una muralla. I els habitants que les habitaven van formar una nova classe social no privilegiada coneguda com **burgesia**.

Les ciutats tenien espais i edificis urbans per tal de desenvolupar la diversitat de funcions que es feien, com ara:

- mercat
- catedral i esglésies
- ajuntament (Casa de la Vila)
- gremis i tallers d'artesans
- llotges (tractes comercials)
- universitats
- hospitals
- barris de cases (on era freqüent els incendis i la brutícia)

4. Les ciutats medievals: el govern i l'economia

4.1 El govern ciutadà

Els burgesos van voler deixar de dependre dels senyors per poder governar les seves pròpies ciutats, per aquest motiu van crear les associacions conegudes com **comunes**, que els hi va permetre formar un grup autònom i tenir els seus drets garantits.

A partir de llavors les ciutats van passar a ser dirigides per un **consell comunal** elegit pels ciutadans, el qual s'encarregava de la recaptació d'impostos i de l'aprovisionament i la defensa de la ciutat. Aquest consell delegava el poder executiu en magistrats (batlles, jurats o burgmestres) que es reunien a l'**ajuntament**. Però aviat van ser famílies més riques les que van ocupar aquest càrrecs, formant així el **patriciat urbà**.

4.2 Els artesans i els gremis

Els artesans de les ciutats treballaven en petits **tallers**, situats en cases de dues o tres plantes on vivien i on tenien també la botiga.

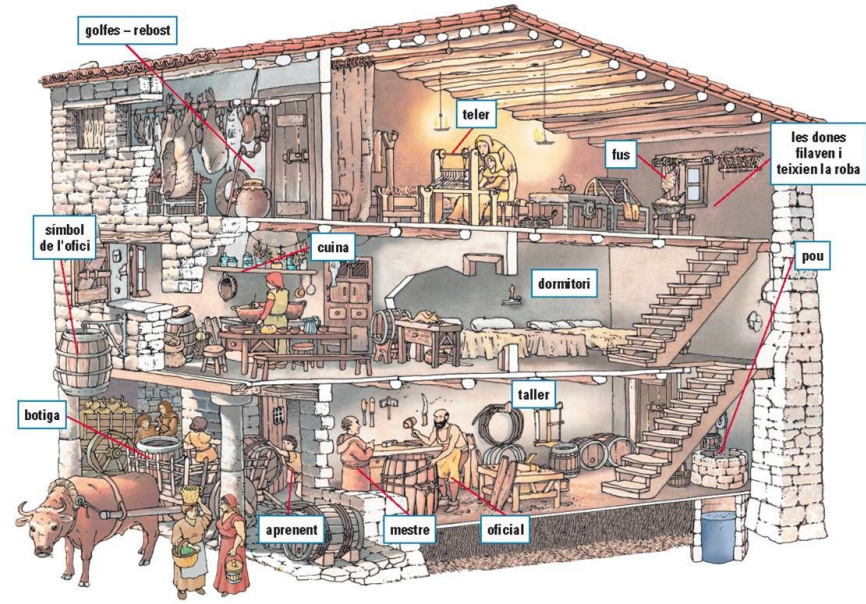
Els artesans d'un mateix ofici s'instal·laven **al mateix carrer**, que rebia el nom de l'ofici que es duia a terme (sabaters, ganiveters, forners, teixidors, argenters...).

S'organitzaven en **gremis**, que eren associacions d'artesans d'un mateix ofici amb els següents objectius:

- controlar la producció per evitar la competència (horari, festius, preus, qualitat i quantitat dels productes)
- protegir-ne els membres (pagaven una quota per ajudar als malalts, vídues i orfes)

Les categories dins del gremi eren les següents:

- mestre (propietari del taller)
- oficial (assalariat)
- aprenent (no assalariat)

4.3 L'apogeu del comerç ciutadà

Al segle XI es va reactivar el comerç gràcies a l'augment de la producció agrària i artesanal però també a l'augment dels diners disponibles, al descobriment de mines de plata i al fet que hi havia més seguretat als camins.

- **Comerç local:** es feia a les botigues dels artesans i als mercats setmanals
- **Comerç a llarga distància:** es feia a les fires anuals amb articles que provenien de terres llunyanes. A partir d'aquest moment es van originar importants nuclis comercials (com ara Barcelona) i es van crear associacions de comerciants, pagaments amb monedes i lletres de canvi i també van aparèixer els canvistes i els banquers.

5. La societat i la vida quotidiana

La burgesia, va passar a formar part juntament amb els pagesos i els artesans de la classe treballadora i no privilegiada coneguda com el Tercer Estat. Ara bé cal diferenciar dins de la burgesia diferents grups:

- El **patriciat** urbà: era un grup minoritari. L'integraven els comerciants **rics**, els banquers i els dirigents dels principals gremis, que van acaparar el govern de la ciutat.
- El **comú** incloïa la resta de la població urbana. El constituïen els mestres dels gremis i petits comerciants, que van formar un grup intermedi; la massa urbana, que integraven els oficials i els aprenents dels gremis i, finalment, els criats, els pobres i marginats sense feina, que vivien de la mendicitat.

En algunes ciutats també hi havia minories de **jueus**, que vivien en barris a part denominats calls o aljames. Els jueus es dedicaven al préstec, a l'artesania especialitzada i a la medicina.

5.2 Les dones en la societat urbana

A la ciutat, **les dones solien compartir l'ofici del seu pare o del seu espòs**, i feien de taverneres, venedores o artesanes de tot tipus d'oficis. Així, doncs, algunes van ser orfebres i argenteres, pintores, il·lustradores de miniatures, ferreres i treballadores de la construcció. **Altres oficis** que les dones van exercir van ser els de bugaderes, planxadores, actrius, ballarines, curanderes i llevadores.

5.3 La vida quotidiana a la ciutat

La vida de la ciutat es desenvolupava als carrers, als mercats i a les places, que eren **llocs bulliciosos**. S'hi concentraven tot tipus de persones, com ara els **nouvinguts**. Aquests últims de vegades eren serfs que fugien dels senyorius i, un cop havien viscut durant un any i un dia a la ciutat, es convertien en ciutadans lliures i perdien l'antiga relació amb el senyor feudal.

Els **dies de festa** es netejava la ciutat, es cobrien amb palla i joncs els carrers i es penjaven tapissos i draps als balcons. Els homes anaven a les tavernes, on conversaven, jugaven a cartes i a daus, menjaven i bevien. I tots els habitants, que lluien els millors vestits, participaven en processons, jocs, festes i balls organitzats pels gremis.

6.2 La religiositat i els enemics de la fe

En la plena edat mitjana, l'Europa cristiana va defensar la pròpia fe. I ho va fer enfront dels musulmans, a través de les croades, i enfront de les heretgies, per mitjà de la Inquisició i dels ordes mendicants.

Les croades i els ordes militars

Les **croades** eren expedicions militars organitzades per expulsar els musulmans dels llocs sants, és a dir, d'aquells territoris on havia transcorregut la vida de Crist.

- Les va convocar el papa
- hi participaven cavallers i combatents dels diversos regnes cristians

De la defensa del territori conquerit pels croats a Terra Santa i la protecció dels pelegrins que els visitaven es van encarregar als **ordes militars**. Eren milícies de caràcter religiós i els seus membres també estaven subjectes als vots d'obediència, pobresa i castedat. Van destacar l'Orde del Temple, l'Orde dels Hospitalaris i l'Orde del Sant Sepulcre.

La Inquisició i els ordes mendicants

En els segles XII i XIII van sorgir contraris als ensenyaments de l'Església. Per als contraris, l'Església va crear l'any 1230 el **Tribunal de la Inquisició**, que jutjava els delictes contra la fe. I també va intensificar la predicació per part de nous **ordes religiosos**, com els dominics i els franciscans, que vivien de les almoines (mendicants).

7. La baixa edat mitjana a Europa

9.1 La crisi del segle xiv

Europa va patir durant el segle xiv una profunda crisi, perquè es van veure afectats per tres grans calamitats: les guerres, la pesta i la fam.

- Les **guerres**. A Europa, la més llarga i devastadora va ser l'anomenada **Guerra dels Cent Anys (1337-1453)**, en la qual es van enfrontar França i Anglaterra. A la resta de països europeus, i en els regnes cristians peninsulars, els senyors feudals van lluitar, entre ells i contra el rei, en guerres que van destruir el territori.
- La **fam**. Diversos anys de precipitacions van inundar els camps, van podrir les llavors i van arruïnar les collites.
- La **pesta**. Les epidèmies de pesta van ser freqüents en l'època. La més important va ser l'anomenada **pesta negra**, que va tenir lloc entre el 1348 i el 1352 i que va afectar especialment les ciutats. Va sorgir a Àsia, des d'on es va estendre per Europa a través del comerç.

9.2 Les conseqüències de la crisi

- La **població europea va descendir** gairebé a la meitat.
- **L'economia va decreixer** ja que la producció agrària es va reduir, la demanda de productes artesanals va baixar i el comerç va entrar en crisi.
- Es van produir **més conflictes socials**
- **La producció artística es va paralitzar** i l'art va expressar el pessimisme causat per la crisi en temes macabres, com danses de la mort.

9.3 La recuperació del segle XV

- els **reis** es van imposar sobre els senyors feudals
- augment demogràfic
- l'agricultura i l'artesania es van recuperar
- el comerç es va reactivar i va començar la recerca de noves rutes comercials que van conduir a **grans descobriments geogràfics**
- es va restablir la pau social
- es va iniciar un canvi de mentalitat cap a un **humanisme** més gran